

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

יז.

עין משפט
נר מצוה

קעא א מיי פ"א מהל'
מ"ט הלכה ג סג
עשין יב טוש"ע י"ד סימן
רמו סעיף יז:
א ב ג מיי פ"א מהל'
נזק ממון הלכה ה
סג עשין פו טוש"ע ח"מ
סימן שפט סעיף א וסעיף
ו וסימן ע"ג סעיף א:
ב ד מיי שם פ"ב הלכה ג
סג עשין ח"מ
ג ה מיי שם הלכה ד
טוש"ע שם סעיף ה:
ד ו מיי שם הלכה י
טוש"ע שם סעיף י:

רבינו חננאל

ור' נחמיה אמר שהושיבו
ספר תורה על מנת
ואמרו קיים זה מה שכתוב
בוה. והידינא מפיקין, ואי
מנזח, קיים לא אמרין.
פ"י חלוצי כתף כך שמענו,
שמרצא יד אחד מבית
הנזר ש'לן ממקום הקרע
כדי שיהא הקרע ברור
ונמצא הכתף חלוצי מן
החלוק. ר' יוחנן, קיים
לידי מעשה. ופרקי' לא
קשיא למיגמר הוא תלמוד
גדול שהתלמוד מביאו
לאחרני מעשה גדול.
ש"מ דלמיגמ' הוא
ולא'סוקי קמיה רביה
טפי עדיף וקדים על
לאגמורי הוא לאחרני.
אמר ר' יוחנן כל העוסק
בתורה ובגמילות חסדים
וזכה לנחלת שני שבטים,
והן יוסף וישראל. הדרן
פרק שני: כיצד הרגל
כיצד הרגל מועדת לשבר
בדרך הלוכה, הבהמה
מועדת להלך כדרכה כו.

שלישים וששה ארץ. לו בגימטריא הכי הוי: וְהָיָה לְפָנֵי
אחאב עשו בן. שעשו לו הספד גדול כלאמרין
במגילה (דף ג. וס) כמספד הדרימון בן טבירמון כדמתרגמינן
היה שהיו שם עם רב וכולן כסדו
עליו ואע"ג דכתיב (מלכים א' כב)
ויעצור הרינה במחנה ואמרין
(פסחדרין דף לט:) באכוד רשעים
רינה באכוד אחאב בן עמרי רינה
היינו לנדיקים שבדור אבל עבדיו
ואוהביו היו מספדין אותו:
אלא שהניחו ס"ת על משהו.
ואע"ג דכתיב (מלכים א' כב)
(פס.) גבי רב הונא משמע דאסור
לעשות כן משום דאסור לישב ע"ג
מטה סס"ת מונחת עליה ובהקומץ
רבה (מנחות דף לב:) איכא פלוגמא
דאמוראי ליכא למיפך מדר' נחמיה
דהכא דשאני חוקיה דהוה גדול
במורה ובמעשים טובים ביותר:
והאמר מר גריל' אבוד תורה
שמביא ידיו מעשה.
פ"י נקונטרס אלמא מעשה עדיף
וקשה לר"ת דלדרכה מהכא דייק
ספ"ק דקדושין (דף מ: וס) למוד
גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין
בעליית בית נחום בלוד ונשאלה
שאלה זו בפניהם למוד גדול או
מעשה גדול ומנו כולם ואמרו למוד
גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת
דח"פ והאמר מר שלמוד מביא לידי
מעשה ויוון שאלו אומרים קיים הרי
אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד
היאך קיים שהלמוד מביא לידי
מעשה ולא מסיק אדעמיא השתא
לחלק בין למד ללימד ומשני הא
לאגמורי [ללימוד] ודאי לא אמרין
דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים
לידי מעשה כשעלמדם ובשאלות דרז
אחאי גאון ל"ג קיים אמרין לימד
לא אמרין אלא גרם ומנח תפילין
והדר אמר לן ומו לא ופרקי' גמרא
והיאך הוה מנח תפילין מחלה קודם
שהיה אומר להם השמעתם מחלה והלא
למוד גדול ממעשה ומשני הא למגמר
הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד
גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי
לאחרים לא עדיף ולפיכך היה מניח
תפילין מחלה:¹

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמרתימין
דפ"ק (דף טו:) קאי ותימה
אי אדפתח לימני כיצד השן צרישא
ואי אדסליק הא מנינא וסור ורגל כחד חשיבי משום דשון
בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט הכא רגל צרישא דסליק מיניה:
הבהמה מועדת. אית דגרס והבהמה צו"י וה"פ כיצד העדה דרגל לשבר בדרך הלוכה וכן צרישא
גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנה צפרק קמא ומראה לר"י דל"ג צו"י וה"פ כיצד הרגל מועדת לשבר
בדרך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו בהמה דהרגל מועדת והבהמה
מועדת הכל אחד: **היתרה** מבעטת. אגב דשוא לנדרות נקט לה הכא: **דרסה** ע"ה הכא. אורי' דאזכירין לשמעונין
דסד"א דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ בחזק שנימו השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה:

וחד אמר שבעה ואמרי לה שלשים ת"ר
וכבוד עשו לו במותו זה חוקיה מלך יהודה
שיצאו לפניו שלשים וששה אלף חלוצי כתף
דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה והלא לפני
אחאב עשו כן אלא שהניחו ס"ת על משהו
ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה והאידנא
נמי עבדינן הכי אפוקי מפיקין אנוחי לא
מנחינן ואיבעית אימא אנוחי נמי מנחינן
קיים לא אמרין אמר רבה בר בר חנה הוה
אזילנא בהדיה דר' יוחנן למשאל שמעתא
כי הוה ² עייל לבית הכסא והוה בעינא
מיניה מלתא לא פשיט לן עד דמשי ידיה
ומנח תפילין ומברך והדר אמר לן אפילו
קיים אמרין לימד לא אמרין ³ והאמר מר
אגדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי
מעשה ל"ק הא למיגמר הא לאגמורי ⁴ א"ר
יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב
יאשריכם וזרעי על כל מים משלחי רגל
השור והחמור כל העוסק בתורה ובגמילות
חסדים זוכה לנחלת שני שבטים שנאמר
יאשריכם וזרעי ואין זריעה אלא צדקה
שנאמר ⁵ זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד
⁶ ואין מים אלא תורה שנאמר ⁷ הוי כל
צמא לכו למים וזוכה לנחלת שני שבטים
זוכה לכילה כיוסף דכתיב ⁸ בן פורת יוסף
בנות צעדה עלי שור וזוכה לנחלת ייששכר
דכתיב ⁹ ייששכר חמור גרם אית דאמרי
אויביו נופלין לפניו כיוסף דכתיב ¹⁰ בהם
עמים יגנח יחדו אפסי ארץ וזוכה לבינה
כייששכר דכתיב ¹¹ ומבני ייששכר יודעי בינה
לעתים לדעת מה יעשה ישראל:

הדרן עלך ארבעה אבות
ביצד הרגל מועדת. כלומר
צמה הרגל מועדת: **לשבר**
נדרך הלוכה. כלומר צכך היא
מועדת שמצברת דרך הלוכה:
הבהמה מועדת כו'. קפריך בגמ' [ע"ז]
היינו רגל היינו בהמה הא תנא ליה
לשבר דרך הלוכה: **היה מבעטת**.
שינוי הוא זה ותולדה דקין ¹ הלך
חזי נזק ומו לא: או שהיו לנדרות
מנחין כו'. אע"ג דלאו שינוי הוא
אלא אורחיה הוא אפ"ה ח"נ ומו לא
דהלכתא גמירי להו וברשות הניזק
קאמר דכרס"ר פטור כדאזכירינא
צריש פ"ק (דף ג:) לנדרות מולדה
דרגל לפוטורו צר"ה: **ונפל על כלי**.
אחר: **ראשון**. נזק רגל הן ומשלמת
כולה ואחרון ע"י לנדרות נשבר
הלך חזי נזק: **דליל קשור**. צרגל.
כל דבר הנקשר צרגל התרגול
קרי דליל. ואית דגרסי דלי:
מהם. מרקד: **משלם חזי נזק**.
דליל היינו לנדרות כדמפרש בגמ'
וע"ז: דלדיה דלוי. הדינן נמי כגון
שהמז והלנדרות שזרו את הכלים:
גמ'

הדרן עלך ארבעה אבות
ביצד הרגל מועדת לשבר בדרך הלוכה
הבהמה מועדת להלך כדרכה
ולשבר היתרה מבעטת או שהיו צרורות
מנחזין מתחת רגליה ושברה את הכלים
משלם חזי נזק ¹ דרסה על הכלי
ושברתו ונפל על כלי ושברו על הראשון
משלם נזק שלם ועל האחרון משלם
כדרכו ולשבר היה דליל קשור
ומשבר את הכלים משלם חזי נזק:
גמ'

ואי אדסליק הא מנינא וסור ורגל כחד חשיבי משום דשון
בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט הכא רגל צרישא דסליק מיניה:
הבהמה מועדת. אית דגרס והבהמה צו"י וה"פ כיצד העדה דרגל לשבר בדרך הלוכה וכן צרישא
גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנה צפרק קמא ומראה לר"י דל"ג צו"י וה"פ כיצד הרגל מועדת לשבר
בדרך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו בהמה דהרגל מועדת והבהמה
מועדת הכל אחד: **היתרה** מבעטת. אגב דשוא לנדרות נקט לה הכא: **דרסה** ע"ה הכא. אורי' דאזכירין לשמעונין
דסד"א דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ בחזק שנימו השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה:

(א) וכי הוה נפיק כ"ה
גימטריא השאלות פ"י לך
לך, (ב) מגילה ס. קדושין
מ: ספרי פ"ק, ע"ה, א ע"ז
ה: ע"ה, (ד) ונקמן פ"ה ע"ז
ה: א, (ה) ונקמן י"ט, א, ופי'
לך לך סימן א, א ופי'
מוספות קדושין מ: ד"ה
לימוד:

תורה אור השלם
1. אשריכם וזרעי על כל
מים משלחי רגל השור
והחמור: ישינוי לב כ
2. זרעו לכם לצדקה
קצרו לפי חסד נירו לכם
ניר ועת דדרוש את ??
עד יבוא ויהי צדק
לכם. הושע י"ב
3. הוי כל צמא לכו
למים ואשר אין לו כסף
לכו שברו ואכלו ולכו
שברו בלוא כסף ובלוא
מחיר יין ויחלב:
ישינוי נה א
4. בן פרת יוסף בן פרת
עלי עין בנות צעדה עלי
שור: בראשית מט כב
5. ייששכר חמור גרם
רביץ בין המשפחות:
בראשית מט יד
6. בכור שדור וקדר לו
וקרני ראם קרני בהם
עמים יגנח יחדו אפסי
ארץ והם רבבות אפרים
והם אלפי מנשה:
דברים לז
7. ומבני ייששכר יודעי
בינה לעתים לדעת מה
יעשה ישראל ראשיהם
מאתם וכל אחיהם על
פיהם:
דברי הימים א יב לג

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה היתה וכו'
דקין היא הלך:

מוסף רש"י
שהלימוד מביא לידי
מעשה. נמלאו שניהם
מלד (קדושין פ"ה)
הדרן עלך ארבעה
אבות